

TEKSTS OLGA DOLINA
FOTO LAURIS AIZUPIETIS, NO PERSONISKĀ ARHĪVA (SOHVI VIIK)
UN PUBLICITĀTES MATERIĀLIEM (HAMPUS BERNDTSON, TŌNU TUNNEL)

MĒROGS NEPASTĀV

Vasarā startēs otrā Rīgas Starptautiskās laikmetīgās mākslas biennāle *RIBOCA2*. Atšķirībā no pirmās biennāles, kad Rīgā bija astoņas lokācijas, šoreiz galvaspilsētā tā būs viena – Andrejsala, savukārt otra gaidīs viesus Jūrmalā. Nodot šīs vietas laikmetīgās mākslas kundzībā uzticēts Rolandam Rēmā (*Roland Reema*) un Laurai Linsi (*Laura Linsi*) – igauņu arhitektu duetam *LLRLLRR*. Sarunā ar *DEKO* abi atzīstas mīlestībā Andrejsalas raupjajai savdabībai un stāsta par radošo procesu, kurā dzimst šā gada, iespējams, nozīmīgākā Latvijas laikmetīgās mākslas notikuma vaibsti.

Lūdzu, iepazīstiniet lasītājus ar *LLRLLRR*! Šķiet, nosaukumā ietverti jūsu abu iniciāļi.

Rolands: Ar Lauru esam pazīstami jau krietni ilgu laiku. Interneta aizsākumos izveidojām blogu, kurā katru dienu dalījāmies ar kādu nejašu attēlu. Nosaucām to – Rolands un Laura, igauņiski – *Rloaluarnad*. Ar laiku tas kļuva par mūsu sadarbības platformas nosaukumu.

Laura: Blogu aizsākām, lai uzturētu saikni un katrs būtu lietas kursā par otra dzīves notikumiem, jo es tolaik studēju ASV, bet Rolands – Nīderlandē. Mums patika šis nosaukums, bet komunikācijā ar citiem, piemēram, e-pastos, tas izrādījās grūts. Tāpēc nupat to esam pārveidojuši par vienkāršāku – *LLRLLRR*.

Sadarbojamies lielākajā daļā dzīves aspektu, un robežas starp darbu un visu pārējo mums gandrīz nepastāv. Daļa sadarbības rezultātas pasūtījumos, citi projekti paliek privāti – bez nodoma, ka tos kādreiz kāds ieraudzīs. Es pati daudz strādāju pie publisku mājokļu projektiem Londonā. Mums patīk domāt, ka *LLRLLRR* kontekstā strādājam tuvu mākslas robežai, tas ļauj mums būt ārkārtīgi tēlainiem.

Rolands: Vienmēr esam sadarbojušies abiem interesantos projektos, piemēram, muzeju izstādēs. Arī *RIBOCA2* ir lielisks projekts, un mēs esam pilnībā tajā iekšā. Īpaši saista mērogs un iespaidīgais komandas sastāvs, katrs ar savām zināšanām un pieredzēm.

Kā jūs aprakstītu savu lomu *RIBOCA2* tapšanā?

Rolands: Patlaban (*saruna notiek februāra beigās – aut.*) esam posmā, kad dažādi cilvēki sanāk pie viena galda. Mums ir bijušas aktīvas un aizraujošas pārrunas ar kuratoru, māksliniekiem, ražošanas komandu, būvniekiem. Ir svarīgi saprast lietas, kas rūp katram no viņiem, un salikt visu kopā, būt par starpniekiem, jo, piemēram, uz ēkas vai teritorijas plānu katrs skatās atšķirīgi. Mums jāzina attiecīgo ēkas elementu izmēri, ātri jāsaprot, vai tie būs piemēroti kādu ideju realizēšanai dzīvē.

Pastāstiet vairāk par šā gada *RIBOCA2* centrālo lokāciju Andrejsalā, pie kuras strādājat!

Rolands: Piedalījāmies rīkotajā konkursā un bijām uzaicināti arī apskatīt teritoriju, pirms iesniedzām pieteikumu. Zinājām tās mērogu, un bija nepieciešams to pietuvināt, iedomāties, kā mākslas darbi izskatīsies šo lielo, industriālo būvju iekšpusē. Kopumā un arī no kuratores (*Rebekas Lamaršas-Vadelas – aut.*) skatpunkta, izvēlēties Andrejsalu ir milzīgs izaicinājums. Tas ir sava veida žests – atvērt šo teritoriju publikai. Igaunijā bija līdzīgs piemērs. Pirms globālas pārbūves vesela padomju laikos bloķēta krastmala tika atvērta cilvēkiem. Tika izaicināta veca, industriāla ainava. Zinu, ka tuvākajos gados Andrejsalā, iespējams, kaut kas attīstīsies, tāpēc pagaidām ir aizraujoši ļaut cilvēkiem šeit atrasties. Ir svarīgi ļaut viņiem pamanīt, ka šāda teritorija pastāv, jo tas ir ļoti vērtīgs zemes gabals pilsētas centrā, upes krastā, un, ja to kādreiz attīstīs, vietējiem tas jāapzinās.

Laura: Uzreiz bija skaidrs, ka mūsu projekts nebūs par teritorijas labiekārtošanu vai tās pielāgošanu visiem sabiedriski pieejamās zonas noteikumiem. Vienkārši tāpēc, ka šī ir tik plaša un absolūti ekstrordināra teritorija, tā netika būvēta cilvēka komfortam. Tieši šis Andrejsalas aspekts mums ir iemīļots.

Rolands: Mani tiešām uzrunā fakts, ka stāsts ir par teritorijas cildināšanu, kāda tā ir šeit un tagad. Masīvas asfalta un betona barjeras, smilšu čupas, apkārt braukā strādnieku mašīnas – šī joprojām ir industriāla ainava. Pašā sākumā mums bija gluži arheologu cienīga pieeja: apskatījām vietu, mēģinājām iztēloties tās pagātnei, kā šeit izskatījās agrāk. Tagad domājam pretējā virzienā – cenšamies atkārtoti izmantot vairumu teritorijā esošo elementu, tos pārkārtot, lai cilvēkiem šeit būtu vieglāk orientēties.

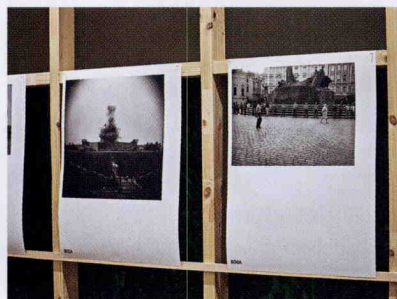
Laura: Mērķis ir radīt apmeklētājiem kaut cik komfortablu pieredzi, bet ne pieradināt vidi vai padarīt antropocentrisku.

Rolands: Šī ir masīva teritorija, un apmeklētāji varētu būt nobažījušies, vai neapmaldīsies un redzēs visus eksponātus. Tādēļ tiem jābūt uz norādāmā ceļa, citādi šāda pieredze var būt arī kaitinoša. Mākslas darbu ir daudz, cenšamies maksimāli izmantot esošās celtnes un angārus. Mūsu pārziņā ir lielā galvenā ēka, kur tiks izstādīti vairākums mākslinieku, daži darbi būs zem atklātām debesīm. Tas būs kā ceļojums dienas garumā, sākot no gājiena caur Andrejsalas ostu un beidzot ar galveno ēku. Mūsu pieeja ir izdarīt pēc iespējas mazāk, toties gudri. Kopā ar grafisko dizaineru (*The Laboratory of Manuel Bürger/Collaboratoires MB*) domājam par krāsu kodiem, kas atgādinās apmeklētājiem par maršrutu.

Laura: Tāpat ir svarīgi, lai ir orientieri, ko cilvēki izmantos virziena noteikšanai vai komunikācijai, lai paziņotu savu atrašanās vietu citiem. Piemēram, es stāvu blakus milzīgai balķu kaudzei. Ir aizraujoši iedomāties veidus, kā cilvēki var pārvietoties pa lielām, nepazīstamām teritorijām. ▶▶

Bija nepieciešams iedomāties, kā mākslas darbi izskatīsies šo lielo, industriālo būvju iekšpusē.

Nokļūstot teritorijā biennāles laikā, jūs varat pat nepamanīt, ka esam kaut ko speciāli izdarījuši.

Vai jūs kā arhitekti jūtat spēku vadīt apmeklētāju, ietekmēt viņa pieredzi, piedāvāt dažādus izstādes uztveres veidus atkarībā no jūsu izvēlētiem telpiskajiem risinājumiem?

Rolands: Jā, absolūti. Taču vispirms un galvenokārt šī ir mākslas biennāle, mākslas objektiem ir jābūt maksimāli klātesošiem un arhitektūrai jāpaliek fonā. Man gandrīz vai negribētos, lai cilvēki to pamana. Runa ir par to pārdabisko izjūtu, ko dažreiz baudu – kad aizmirsti, ka visapkārt viss ir dizaina auglis.

Laura: Īstenībā šis aspekts ir liela daļa no tā, ko savos projektos patlaban pētām, – arhitekts kā autors un autora loma arhitektūrā. Neesam ieinteresēti, lai telpai, ar ko strādājam, būtu skaidri definējama mūsu darba klātbūtne. Tas ir vairāk par esošās vietas specifikas atpazīšanu, par to, ka priekšplānā jāizvirza jau esošais. Nokļūstot teritorijā biennāles laikā, jūs varat pat nepamanīt, ka esam kaut ko speciāli izdarījuši.

Rolands: Biennāles kuratorei ir ļoti skaidrs redzējums par stāstījumu, par kārtību, kādā mākslas darbiem jābūt skatāmiem. Tiem ir jāiedarbina idejas. Savukārt arhitekta uzdevums ir izvēlēties materiālus. Bez šaubām, šādu pieredzi ir interesanti kūrēt. Šeit ir tādi skati! Bijusi noliktavas ēka ir trīsstāvu augsta, ar dažiem balkoniem, kam ir skats uz upi un ostu. Ēka ir liela un jaudīga. Sākumā mēs vilcinājāmies par telpas nošķiršanu ar sienām, bet dažiem multimediju vai skaņu projekciju mākslas darbiem ir nepieciešams nodalījums. Rezultātā, kad apmeklētājs pēta ēku, vienā brīdī viņš nokļūst mazā telpā, pēc kā viņam atkal pēkšņi atveras lielas platības. Tad arī viņš apjēdz savu mērogu šajā masīvajā betona būvē. Pie citiem eksponātiem atkal pēkšņi aizmirst, ka ir ēkas iekšpusē. Ja atļautu cilvēkam vienkārši klist apkārt pa vienu lielu, tukšu telpu, to nevarētu tik labi uztvert.

Šobrīd teritorijā joprojām risinās industriāla rutīna, darbojas strādnieki.

Rolands: Jā, noliktavas ēka joprojām ir dzīva, strādnieki pārvieto un transportē visādus materiālus. Protams, tam būtu savi ierobežojumi, bet savā ziņā būtu skaisti, ja viņi vēl strādātu biennāles laikā. Šādi varētu zaudēt priekšstatu par to, kas ir kas. Vai šis ir mākslas darbs vai strādājošs ostas angārs? Vai tas, kas šeit notiek, ir teātra dekorācijas vai īstenība? Es izbaudītu brīdi, kad cilvēki mēģinātu to

noskaidrot. Iespējams, viņiem tas neizdotos. Un tā būtu pat vislabāk. **Otra RIBOCA2 lokācija būs Jūrmalā, bijušajā Arhitektu savienības vasarnīcā.**

Roland: Jā, Jūrmalā, Dubultos, mums ir jauka un omulīga koka māja. Ļoti viesmīlīga, atmosfēras ziņā krietni atšķirīga no Andrejsalas. Tā ir sava veida mākslinieku rezidence. Rodas sajūta, kā ienākot mākslinieku mājās, kas ir pilna ar krāsām un materiāliem, visur izmētāti zīmūļi... Tā ir vieta, kur apmeklētāji, ģimenes ar bērniem, varēs ienākt ciemos, piedalīties darbnīcās. Šajā lokācijā ir kaut kas ļoti omulīgs un cilvēcisks, tiešām *mājīgs* mērogs.

Kur jūs saskatāt lielāku izaicinājumu – strādāt mazākā vai lielākā mērogā?

Rolands: Viss ir relatīvs. Pēc mūsu sarunas dodos uz tikšanos, kurā rādīšu dažādas A3 izmēra lapas, bet uz katras būs dažāds mērogs. Uz vienas – vesela osta, uz citas – galvenā ēka, vēl uz citas – detalizēts potenciālais sienas zīmējums. Tie visi ietilpst A3 formātā. Pasaulē arī ietilpst A3. Tāpēc man gribētos teikt, ka mērogs nepastāv.

Kā jūs interpretējat un izjūtat RIBOCA2 saukli – *viss reizē zied?*

Rolands: Koncepta pamatā ir ideja par vairāku pasaulu galu, un, iespējams, cilvēku iztēle šajā ziņā ir iestrēgusi. Pasaulē ir daudz problēmu, cilvēki saka – mums patlaban iet ļoti slikti, bet, manuprāt, katra paaudze ir varējusi teikt to pašu par savu laikmetu.

Laura: Iespējas ir it visā. Mums jāuzkonstruē optimistisks skats nākotnē un jāsaprot, ka istu potenciālu var atrast arī visgrūtākajā situācijā. Tas potenciāls jāuzaudzē, un jāuzbūvē atjaunota, labāka realitāte. Mums jāklūst izturīgākiem un elastīgākiem, un tad viss varēs no jauna uzdziedēt.

Kā jūsu arhitektūras piedāvājums korelē ar šo konceptu par apokaliptiskām noskaņām, nepieciešamību būvēt alternatīvus cilvēku sadzīvošanas modeļus un kopīgu nākotni?

Laura: Tas ir par reālu vietas stāvokļa un arī par plašāka skaistuma jēdziena pieņemšanu, par to, ko nozīmē veiksmīga vietas veidošana.

Rolands: Arhitektūra bieži ir kā bērns uz žurnāla vāka, viņš simbolizē labāku nākotni. Nekustamo īpašumu reklāmās tiek liktas skaistas bildes ar interjeriem, jaunām ģimenēm un priecīgiem bērniem, pirms ēkas vispār ir uzbūvētas. Arī modernisms bija domāts labākai nākotnei: tika dota atļauja aizmirst vēsturi un tiekties pretim *tīrākai* pasaulei. Taču mūsu interese *viss reizē zied* pieejā ir mēģināt darīt pretējo. Andrejsalā nav žurnāla vāka arhitektūras. Mēs nebūvējam jaunu muzeju. Strādājam ar esošo vidi. Tā vietā, lai iztētos skaistākas mājas, mēs varētu mēģināt justies patīkami ar apkārt

← Arhitekti Laura Linsi, Rolands Rēmā un Tadeašs Riha 2018. gada Venēcijas Arhitektūras biennālē. Igaunijas paviljona *Vājais Monuments/The Weak Monument* autori to ierīkoja vecā baroka laika baznīcā, kur pētīja pieminekļu mitoloģiju, to attiecības ar vienkāršiem ikdienas arhitektūras elementiem un monumentu politiskās kapacitātes.

esošajām lietām, ar to raupjumu. Mūsdienų pasaule saskaras ar klimata pārmaiņām, bet mēs neesam ilgtspējīgi. Tāpēc tas ir jautājums par estētikas skatpunkta maiņu. Nevis par ekskluzīviem un dārgiem materiāliem, bet par būšanu saskaņā ar to, kas mums ir. Tas uzreiz liek justies relaksētāk. Arī neliels koka soliņš tīri labi der, lai sēdētu un baudītu sauli.

2018. gadā jūs bijāt Igaunijas paviljona *Vājais piemineklis/Weak Monument* kuratori Venēcijas arhitektūras biennālē. Ko isti nozīmē būt par laikmetīgās mākslas biennāles arhitektiem?

Laura: Nopietns izejums iesaistīties šāda veida projektos ir iespēja notestēt idejas, materiālus, sakārtojumus, ko būtu grūti paveikt kādā ilgtermiņa projektā bez iepriekšējas pieredzes. Mēs domājam par šo projektu kā par scenogrāfiju. Uzdevums ļoti atšķiras no tā, kas būtu jāpaveic, piemēram, veidojot ikdienišķāku telpu pilsētvidē.

Rolands: Arhitektūras biennālēs arhitektiem jānāk daudz ko izskaidrot. Jābūt analītiskiem, tehniskiem un neitrāliem, neieņemot konkrētu pozīciju. Viņiem jāprezentē visa iespējamā informācija, jāskaidro dažādi ietekmju avoti. Māksliniekiem ir gluži pretēji. Viņi

var neievērot citus aspektus un koncentrēties uz iztēli, kas nav tik analītiska un tehniska. Viņi tiešām var izaicināt, ieņemt vienu skatpunktu un būt šajā izteiksmē ļoti spēcīgi, neko neskaidrot, ļaujot skatītājam to interpretēt.

Vai tas nozīmē, ka mākslinieki un arhitekti nāk no dažādām planētām?

Rolands: Kādreiz ar labu draugu spriedām par mākslinieka un arhitekta atšķirībām. Secinājām: kad arhitekts zīmē līniju vai kaut ko skicē, viņš vienmēr tiecas noslēgt līniju kādā formā. Mākslinieks ir brīvs apstāties, kur viņam tik.

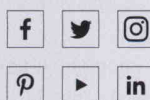
Laura: Mēs nākam no vides, kur mākslinieki un arhitekti strādā kopā, Igaunijā arhitektūra tiek mācīta Mākslas akadēmijā. Tādēļ biju šokā par visai marginalizētu arhitektu nostāju Rietumeiropas mākslas pasaulē. Taču pēdējos gados tas mainās: starpdisciplinārais mākslas, dizaina un arhitektūras projekts *Assemble* 2015. gadā ieguva prestižo Tērnera balvu, tāpat arvien vairāk mākslas projektu ir analītiskāk orientēti. Šī ir vēl viena robeža, kas kļūst mazāk strikta, un tas ir lieliski. *LLRLLRR* darbojas, lai atrastos uz vienas planētas ar māksliniekiem vai arī lai aicinātu viņus uz savu planētu. ■

Trends
20/21

Kronodesign® App

kronospan
kronospan-express.com